

C.Z.U.: 341.4:614.256

<https://doi.org/10.52692/1857-0011.2022.3-74.07>

EROARE MEDICALĂ CA URMARE A ACȚIUNILOR NEGLIJENTE SAU NEPROFESIONISTE

Constantin PISARENCO¹, dr. în drept, conf. univ.

Serghei PISARENCO², dr. hab. în șt. med., conf. univ.

¹Universitatea Liberă Internațională din Moldova

²IMSP Institutul de Ftiziopneumologie „Chiril Draganiuc”

e-mail: serghei.pisarenco@gmail.com

Rezumat.

Scopul. Să evidențieze semnificația și tendințele în rezolvarea problemei erorilor medicale ca urmare a acțiunilor neglijente sau neprofesioniste.

Materiale și metode. Cu ajutorul motorului de căutare Google Scholar și a bazelor bibliografice Medline, Web of Science, au fost selectate și analizate sursele literare și actele normative referitoare la problema în cauză, în funcție de frazele-cheie indicate.

Rezultate. În literatura de specialitate nu există un punct de vedere unic asupra calificării erorilor medicale. Din punct de vedere juridic, printre erorile este necesar să se facă distincția între eroarea medicală, contravenție și infracțiune. Utilizarea de noi abordări juridice ale problemei erorilor medicale reduce riscul de încălcare a drepturilor cetățenilor în furnizarea de asistență medicală și protejează profesioniștii din domeniul sănătății de acuzațiile nefondate ale pacienților.

Concluzie. Problema erorilor medicale este specifică răspunderii a lucrătorilor medicali. Rezolvarea acestei probleme folosind noi abordări juridice va minimiza riscul încălcării drepturilor cetățenilor în acordarea asistenței medicale.

Cuvintele-cheie: eroare medicală, malpraxis, vinovăție, drept.

Summary: Medical error as a result of negligent or unprofessional actions.

Purpose. To highlight the significance of and trends in addressing medical errors resulting from careless, negligent, or unprofessional acts.

Materials and methods. With the help of the Google Scholar search engine and the Medline, Web of Science bibliographic databases, according to the key phrases, the literary sources and normative acts related to the studied problem were selected and analyzed.

Results. There is no single view in the literature on the qualification of medical errors. From a legal point of view, among errors it is necessary to distinguish between medical error, contravention and offence. The use of new legal approaches to the problem of medical errors reduces the risk of violation of citizens' rights in the provision of healthcare and protects health professionals from unfounded accusations by patients.

Conclusions. The issue of medical errors is specific to the liability of medical workers. Solving this problem using new legal approaches will minimize the risk of violating citizens' rights in the delivery of healthcare.

Keywords: medical error, malpractice, guilt, law.

Резюме: Медицинская ошибка как следствие неосторожности, халатности или непрофессионализма.

Цель. Осветить значение и тенденции в решении проблемы медицинской ошибки как следствия неосторожности, халатности или непрофессионализма.

Материалы и методы. С помощью поисковой системы Google Scholar и библиографических баз данных Medline, Web of Science по ключевым фразам отобраны и проанализированы литературные источники и нормативные акты, относящиеся к изучаемой проблеме.

Результаты. В специальной литературе нет единой точки зрения на квалификацию медицинских ошибок. С юридической точки зрения среди ошибок следует различать медицинскую ошибку, проступок и преступление. Использование новых правовых подходов к решению проблемы медицинской ошибки уменьшает риск нарушения прав граждан при оказании им медицинской помощи, а также защищает медицинских работников от необоснованных обвинений со стороны пациентов.

Выводы. Проблема медицинских ошибок специфична для юридической ответственности медицинских работников. Решение этой проблемы с использованием новых правовых подходов позволит минимизировать риск нарушения прав граждан при оказании медицинской помощи.

Ключевые слова: врачебная ошибка, вина, право.

“While many errors are non-consequential, an error can end the life of someone with a long life expectancy or accelerate an imminent death.”

Martin A Makary et Michael Daniel

Introducere.

Potrivit Organizației Mondiale a Sănătății, medicii vindecă complet bolile (apendicita, furuncul, pneumonia, fractura osoasă, infestarea cu viermi etc.) la 77% dintre pacienți. Medicina nu vindecă sau vindecă puțin sau deloc 23% dintre pacienți (astm, hipertensiune arterială, diabet, defecte cardiace, schizofrenie, boli ereditare precum boala Down și altele) și dăunează la 0,7% dintre pacienți. În țările cu venituri mici și medii în fiecare an există aproximativ 134 de milioane de erori medicale. Aproximativ 2,6 milioane de oameni mor din cauza neglijenței a lucrătorilor din domeniul sănătății [12].

În acest sens, tema erorii medicale și responsabilității lucrătorilor medicali în exercitarea activităților lor profesionale devine din ce în ce mai relevantă, numărul cererilor în instanță de judecată și a plângerilor împotriva instituțiilor medicale și a lucrătorilor medicali este în creștere, în legătură cu neasigurarea sau furnizarea necorespunzătoare a îngrijirilor medicale.

În ultimele două decenii, conceptul de „eroare medicală” a avut o conotație controversată în rândul experților medicali și juridici. Astăzi, nivelul de dezvoltare teoretică a acestei probleme permite o triplă interpretare a erorii medicale în societate (eroarea medicală este întotdeauna o faptă săvârșită fără vinovăție; poate fi săvârșită și cu vinovăție; este întotdeauna săvârșită cu vinovăție). Doar 1% dintre respondenți acceptă că „eroarea medicală” poate fi asociată în oarecare măsură cu nevinovăție [15].

Problema „erorilor medicale” și aspectele inseparabile ale răspunderii juridice a personalului medical și a instituțiilor medicale pentru abateri profesionale reprezintă una dintre cele mai dificile provocări pe care practica medicală le-a pus în fața legii.

Scopul. Să evidențieze semnificația și tendințele în rezolvarea problemei erorilor medicale ca urmare a acțiunilor neglijente sau neprofesioniste.

Materiale și metode. Cu ajutorul motorului de căutare Google Scholar și a bazelor bibliografice Medline, Web of Science, conform frazelor-cheie, au fost selectate și analizate sursele literare și actele normative referitoare la problema studiată.

Rezultate și discuții. Până acum în legislația marii majorități a țărilor nu există o definiție clară a conceptului de „eroare medicală”. În același timp, medicul nu are întotdeauna o înțelegere clară a aspectelor legale ale relației medic – pacient; în privința

drepturilor și responsabilităților, în privința răspunderii civile pentru acțiunile sale și recuperarea prejudiciului cauzat pentru vătămarea sănătății pacientului din cauza producerii unei erori medicale [18].

În același timp, medicul nu are întotdeauna o înțelegere clară a aspectelor juridice ale relației medic-pacient; asigurarea de răspundere civilă pentru acțiunile sale și repararea prejudiciilor cauzate sănătății pacientului ca urmare a unei erori medicale.

Trebuie de remarcat faptul că numărul de interpretări ale unui astfel de concept ca „eroare medicală” este atât de mare încât includ concepte complet opuse: de la acțiuni neglijente, cu rea credință, nepăsare în furnizarea de îngrijiri medicale, care au dus la vătămări corporale sau decesul unui pacient, până la „eroarea de bună credință a unui medic fără elemente de neglijență, rea credință și nepăsare și necunoaștere profesională”, așa cum s-a menționat mai sus. Potrivit lui Y.D. Sergeev și S.V. Erofeev (1998), literatura medicală conține cel puțin 65 de definiții, concepte și atribute ale erorilor medicale [16].

Cu toate acestea până în prezent, definiția erorii medicale, formulată de acad. Ippolit Davîdovski, este larg răspândită: *„Erorile medicale sunt rezultatul unei erori de conștiință a unui medic în îndeplinirea îndatoririlor sale profesionale. Principala diferență între o eroare și alte defecte în activitatea medicală constă în excluderea infracțiunilor intenționate – neglijență, imprudență, precum și ignoranță.”* [14].

Spre deosebire de eroare medicală, care se referă la faptul că un medic a acționat cu bună credință și nu a putut prevedea consecințele negative ale acțiunilor sale, iar infracțiunea medicală se bazează pe neglijență și îndeplinire necorespunzătoare a atribuțiilor sale.

Din câte știm, codurile penale ale niciunui stat nu conțin o definiție a erorii medicale. Cu toate acestea, există articole care reglementează acest tip de infracțiune.

Legiuitorul oferă definiția a conceptului „eroare medicală” în Legea Parlamentului Republicii Moldova privind drepturile și responsabilitățile pacientului, Nr. 263 din 27 octombrie 2005 [art. 1, alin. (2)], *„activitatea sau inactivitatea conștientă a prestatorului de servicii de sănătate, soldată cu moartea sau dauna cauzată sănătății pacientului din imprudență, neglijență sau lipsă de profesionalism”* [1].

Legiuitorul stabilește că un pacient are dreptul la o diagnoză corectă, descifrarea acestei diagnoze, cât și la cele mai bune remedii și practici aplicate în do-

meniul medicinei cu privire la problemele de sănătate pe care le are.

Stabilirea diagnosticului corect se face pe bază unor analize, tratamentul nu se prescrie fără ca medicul să fie convins de faptul ca tratamentul va duce la însănătoșire a pacientului, și nicidecum la agravarea stării de sănătate a acestuia. Însă din diferite motive, precum timp restrâns, analize incorecte, informații neveridice oferite de la pacient și mulți alți factori, diagnoza și tratamentul care sunt stabilite sunt unele greșite. Ceea ce presupune comiterea *erorilor medicale* sau *malpraxisului* (termen provenit din latină: *malus* = „rău” și greacă: *praxis* = „practică”) care în dependența de situație poate duce chiar și la decesul persoanei.

Jurisprudența existentă pe cazurile infracțiunilor medicale relevă situația că medicii tineri fac adesea greșeli din cauza lipsei de experiență dar medicii mai experimentați însă își supraestimează cunoștințele și experiența profesională pe care le-au dobândit deja [13].

Malpraxisul conform Legii Nr. 95 din 14 aprilie 2006 privind reforma în domeniul sănătății a României [art. 642, alin. (1b)] este definit în felul următor „*este eroarea profesională săvârșită în exercitarea actului medical sau medico-farmaceutic, generatoare de prejudicii asupra pacientului, implicând răspunderea civilă a personalului medical și a furnizorului de produse și servicii medicale, sanitare și farmaceutice.*” [4].

Aceeași lege [art. 642, alin. (2)] stabilește răspunderea personalului medical din punct de vedere civil „*pentru prejudiciile produse din eroare, care includ și neglijența, imprudența sau cunoștințe medicale insuficiente în exercitarea profesiei, prin acte individuale în cadrul procedurilor de prevenție, diagnostic sau tratament.*”.

În același timp, legiuitorul stabilește neglijența ca o formă a culpei a unei persoane care nu prevede urmările prejudiciabile, deși trebuia și putea să le prevadă.

Pentru angajarea răspunderii juridice trebuie să existe cumulativ o conduită ilicită, un prejudiciu, legătura de cauzalitate între conduita culpabilă și rezultatul vătămător, vinovăție din partea personalului medical și să nu existe împrejurări sau cauze care înlătură răspunderea juridică. Cele mai multe cazuri de malpraxis sunt comise prin imprudență, dar asta nu exclude însă că fapta ilicită poate fi comisă și prin intenție.

Potrivit prevederilor Legii Nr. 95/2006 din România, personalul medical răspunde civil pentru prejudiciile produse din eroare, care includ și neglijența, imprudența sau cunoștințe medicale insuficiente în exercitarea profesiei, prin acte individuale în cadrul procedurilor de prevenție, diagnostic sau tratament [9].

Potrivit unor autori [8], noțiunea de malpraxis trebuie înțeleasă dintr-o perspectivă triplă ca: un act medical prin prisma dreptului medical; ca o forță anti-

socială, ce lezează drepturile ocrotite de legea penală; ca fapte generatoare de prejudicii ce impun reparații.

Legislația Republicii Moldova la momentul actual nu definește noțiunea de malpraxis. Totodată, conform proiectul de lege, malpraxisul medical „*reprezintă eroarea profesională săvârșită de prestatorul de servicii de sănătate prin acțiune sau inacțiune, din neglijență, imprudență sau ignoranță în exercitarea actului medical, soldată cu deces sau vătămare a integrității corporale sau a sănătății pacientului care putea fi evitată, și care implică angajarea răspunderii civile.*” [6].

Eroare medicală este un subiect cu dezbatere importantă, deși acest termen nu este unul nou, având semnificația de „*practică defectuoasă sau necorespunzătoare*”, în utilizare curentă, este asociat cu eroarea medicală. Deși acest termen este recunoscut în rândul practicienilor și se invocă faptul comiterii a erorilor medicale de către personalul medical, în pofida acestui fapt concluzionăm că la momentul actual nici termenul de *eroare medicală* și nici termenul de *malpraxis* nu au o definiție clară și unică. Definirea acestor termene ar facilita și ar asigura stabilirii acțiunilor și inacțiunilor personalului medical care ar putea duce la răspundere profesională, care urmărește protejarea intereselor și siguranța pacientului, și asigurarea comportamentului cu bună credință a personalului medical.

Legea ocrotirii sănătății, Nr. 411 din 28 martie 1995 [art. 14, alin. (3)] prevede: „*Lucrătorii medico-sanitari și farmaceutici poartă răspundere pentru incompetența profesională și încălcare a obligațiilor profesionale, conform legislației în vigoare.*” [3].

Latura negativă a absenței conceptului este în faptul că malpraxisul medical este greu de depistat și de calificat de către organele de drept. De asemenea, există o libertate de a defini conceptul, ceea ce înseamnă că fiecare definiție este una subiectivă și fiecare teoretician și practician ar putea considera că de exemplu, un caz ar putea intra sub incidența erorii medicale, însă în aceleași timp, un alt practician crede altfel. Dacă nu se aplică o definiție unică, atunci ea nu poate fi aplicată în cadrul procesului penal și atunci făptuitorul rămâne nepedepsit, în timp ce partea vătămată suferă consecințele unei astfel de erori medicale.

Exercitarea profesiei medicale se realizează pe baza angajamentului de a acorda îngrijiri atente și conștiincioase conform standardului de calitate a serviciilor medicale.

Cadrul legislativ stabilește consecințele încălcărilor acestor regulilor de acordare a serviciilor medicale. În această ordine de idei tratamentul, prevenire, și diagnosticare corectă este o problemă majoră pentru orice sistem de sănătate, deși au apărut multe tehnici de cercetare pentru înțelegerea mai corectă a etiolo-

giei și patogenezei bolilor, această întrebare rămâne fiind una din cele mai principale.

Rezultatele nefavorabile ale îngrijirii medicale ar trebui să fie sub atenția specială a medicilor și a administrației instituțiilor medicale. O analiză atentă poate identifica cauzele și poate elimina posibilitatea reapariției acestora, contribuind, de asemenea, la acumularea unei experiențe practice de către personalul medical, care este de cea mai mare valoare în această privință [11, 17].

Pentru a face distincția între infrațiunile din imprudență (erori medicale) și cele intenționate, este important să se stabilească acțiunile reale ale personalului medical în furnizarea de îngrijiri medicale; să se determine dacă aceste acțiuni sunt conforme cu protocoalele și standardele stabilite; să se descopere relația de cauzalitate între vătămarea gravă a sănătății sau decesul și eșecurile medicale; și să se identifice circumstanțele care ar fi putut influența rezultatele testelor și ale tratamentului.

Pentru stabilirea adevărului, organul de urmărire penală, procurorul sau instanța de judecată numește expertiză medico-legală, la care expertul urmează să răspundă la întrebări despre *prezența sau absența legăturii de cauzalitate între acțiunile medicului și consecințele produse, despre impactul intervenției medicale asupra evoluției bolii*, precum și la alte întrebări puse de instanță și părțile la proces.

Încălcarea standardului de acordare a asistenței medicale atrage responsabilitate a personalului medical, începând de la răspunderea disciplinară și pînă la răspunderea penală a subiectului care se face vinovat de consecințele produse.

Concluzii. Problema erorilor medicale este specifică răspunderii a cadrelor medicale. Nu există un consens în literatura de specialitate cu privire la clasificarea erorilor medicale. Din punct de vedere juridic, ar trebui să se facă o distincție între erori medicale, infrațiuni și răspunderea civilă. Distincția între aceste calificări poate facilita stabilirea și consolidarea juridică a conceptului de eroare medicală și malpraxis în legislația națională. Formarea unor noi concepte și abordarea juridică ale problemei erorilor medicale va reduce riscul de încălcare a drepturilor pacientului în furnizarea de asistență medicală și protejează lucrătorii medicali de acuzațiile nefondate ale pacienților.

Bibliografie.

1. Lege Nr. 263 din 27-10-2005 cu privire la drepturile și responsabilitățile pacientului. Publicat : 30-12-2005 în Monitorul Oficial Nr. 176-181 art. 867. Versiune în vigoare din 30.12.18 în baza modificărilor prin LP238 din 08.11.18 MO441-447 din 30.11.18 art. 709.

2. Lege Nr. 264 din 27-10-2005 cu privire la exercitarea profesiei de medic. Publicat : 23-12-2005 în Monitorul Oficial Nr. 172-175 art. 839. Versiune în vigoare

din 30.12.18 în baza modificărilor prin LP238 din 08.11.18 MO441-447 din 30.11.18 art. 709

3. Lege Nr. 411 din 28-03-1995 ocrotirii sănătății. Publicat : 22-06-1995 în Monitorul Oficial Nr. 34 art. 373. Modificat. LP169 din 06.12.19, MO367-377/13.12.19 art. 258; în vigoare 01.01.20.

4. Legii Nr. 95 din 14 aprilie 2006 (**republicată**) privind reforma în domeniul sănătății. Emitent Parlamentul. Publicat în Monitorul Oficial nr. 652 din 28 august 2015.

5. Codul deontologic al lucrătorului medical și al farmacistului. Aprobata prin Hotărârea Guvernului Nr. 192 din 24-03-2017. Publicat : 31-03-2017 în Monitorul Oficial Nr. 92-102 art. 265.

6. Proiectul de Lege cu privire la malpraxisul medical. Autor: Gațcan Ștefan, deputat în Parlamentul Republicii Moldova. Număr înregistrare: 371. Data înregistrării: 03.09.2020.

7. Alser M., Böttcher B., Alfaqawi M. et al. *Undergraduate medical students' attitudes towards medical errors and patient safety: a multi-center cross-sectional study in the Gaza Strip, Palestine*. BMC Med Educ., 2020, 447. [online] [citat 25 octombrie 2022]. Disponibil: <https://doi.org/10.1186/s12909-020-02375-z>

8. Astărăstoae V. *Erorile medicale au fost și vor fi...* 28 ianuarie 2015. [citat 25 octombrie 2022]. Disponibil: <https://fiziologie.usmf.md/ru/node/11557>

9. Belîș V. *Malpraxisul în domeniul medical*. [online] [citat 25 octombrie 2022]. Disponibil: <http://www.aafduim.ro/revista/anul-ii/malpraxisul-in-domeniul-medical>

10. Makary M.A., Daniel M. *Medical error - the third leading cause of death in the US*. BMJ, 2016; 353 :i2139 doi:10.1136/bmj.i2139.

11. Бобровская О.Н. *К вопросу о дефектах качества медицинской помощи*. Медицинское право: теория и практика, 2015;1: 34-41.

12. Всемирная Организация Здравоохранения. Во Всемирный день безопасности пациентов в ВОЗ напоминают, что от врачебных ошибок страдают десятки миллионов человек. ВОЗ, 17 сентября 2019 г. [online] [citat 25 octombrie 2022]. Disponibil: <https://news.un.org/ru/story/2019/09/1363052>

13. Гырла, Л. К разъяснению понятий «дефект медицинской помощи» и «добросовестная врачебная ошибка». In: Integrare prin cercetare și inovare. Științe juridice. Vol.1, Chișinău, 28-29 septembrie 2016. Chișinău: 2016, p. 202-205. ISBN 978-9975-71-815-8.

14. Давыдовский И.В. *Врачебные ошибки*. Советская медицина, 1941, No 3, С. 3-10.

15. Махамбетчин М.М. *Врачебные ошибки: причины, анализ и предупреждение*. Москва: ГЭОТАР-Медиа, 240 с. ISBN 978-5-9704-5796-2.

16. Сергеев Ю.Д., Ерофеев С.В. *Ятрогенная патология - актуальная судебно-медицинская проблема*. Судебно-медицинская экспертиза, 1998; 2: 3-8.

17. Сумин С.А. *Юридические последствия неблагоприятного исхода лечения*. Анестезиология и реаниматология, 2018; 63(1):4-8.

18. Черников Е.Э., Зарецкий М.М., Черникова Н.М. *Врачебная ошибка: невежество или халатность?* Украинский медицинский журнал, 2009, № 2(70), с. 70-73.